

Seksuaalinen väkivalta traumatisoi – mikä edistää toipumista?

Riitta Ylikomi

Yhteisöterveyden vastaava psykologi, YTHS

VÄLITÄ-hankkeen seminaari 29.11.2012, Tampere

Seksuaalisen väkivallan ilmiön tunnistaminen ja palvelujen kehitys – poimintoja historiasta

- TABU
 - alkaa murtua vasta 80-luvulla
- julkinen keskustelu inestistä alkaa 80-luvun loppupuolella – pontimena kohua herättänyt norjalainen tv-dokumentti
- 1989 julkaistaan ensimmäinen inestiä käsittelevä suomenkielinen kirja (Stina Sundholm)

- 1989 ensimmäinen inestien kokeneiden terapiaryhmä (Helsingin seksuaalineuvonta-asema, SEXPO)
- 1990 Inestien uhrien vkl-ryhmät alkavat yhdysvaltalaisen mallin pohjalta (Delfins ry. 1997 alk.)

- 1990 STM:n alaisen tasa-arvoasiain neuvottelukunnan asettama Naisiin kohdistuva väkivalta-jaosto aloittaa, mietintö 1991.
- 1992 -1995 Seksuaalirikollisten ja uhrien hoitoprojekti, raportti suosituksineen 1996 (SEXPO ry).

- Mediakohu mm. "Niko":n tapauksesta
- Ryhmäpsykoterapiayhdistys ry. alkaa järjestää inestien kokeneiden ryhmiä.
- 1993 Raiskauskriisikeskus Tukinainen perustetaan
- 1994 Väkisinmakaaminen avioliitossa kriminalisoidaan

- 1994 Oulun kriisikonsultointi ja -koulutuskeskus aloittaa projektina-ensimmäinen tehtävä raiskauksen uhrien hoitomallin kehittäminen
- 1995 Rikosuhripäivystys perustetaan
- Väestöliiton gynekologiset palvelut svv-kokeneille ja seksuaaliterveysklinikka

- 1996 Oikeusministeriön Vankeinhoitolaitos asettaa projektiryhmän selvittämään mahdollisuuksia käynnistää seksuaalirikollisten hoito-ohjelmia vankiloissa
- 1998 OM:n raportti julkaistaan (Koikkalainen)
- Ensimmäiset kurssit alkavat (the core-program - ohjelma)

- 1994 Lasten seksuaalisen hyväksikäytön tutkiminen ja hoitopopas julkaistaan (Sirpa Taskinen, STAKES).
- Julkinen kohu kv-pedofiiliringistä joka paljastuessaan johti oikeudenkäynteihin myös Suomessa
- "Yhteinen salaisuutemme"-dokumentti 1998 (M. Heikkinen)

- 1998 Naisiin kohdistuva väkivalta-tutkimus (Tilastokeskus, Heiskanen ja Piispa)
- Siveellisyyssrikoksista seksuaalirikoksiin – lainsäädäntö uudistui 1.1.1999
- Uudistusta edelsi ja seurasi vilkas julkinen keskustelu mm. "lieventävistä asianhaaroista" ja "lievästä raiskauksesta"

2000-luvulle tultaessa

- Tietoa on (tutkimukset, julkaisut)
- Taitoja on (menetelmien kehitys: traumapsykologisen tutkimuksen ja teorianmuodotuksen anti)
- Ohjeistuksia on

NYT ajankohtaista ja tärkeää

- Integrointi perustyöhön
- Paikkakunta- ja seutukohtaiset hoitopolut ja mallit

Seksuaalisen väkivallan seuraukset

Trauman synty

- Psyykkinen kapasiteetti käsitellä tilannetta ylittyy tilanteen voimakkaan stressaavuuden vuoksi – elimistön hälytystila
- Tapahtumaan liittyvän tiedon käsittely (havainnot, aistimukset, tunteet, ajatukset) ei onnistu normaalilla tavalla, koska eri aivoalueiden toiminta ja niiden välinen yhteistyö häiriintyy
- Tapahtuneesta ei muodostu yhtenäistä, loogista, sanallista kertomusta ja muistikuvaa, vaan tapahtumaan liittyvät havainnot, ajatukset ja tunteet jäävät sirpaleisiksi ja toisistaan irralleen

Seksuaalisen väkivallan seuraukset

Psyykkiset

- o Akuutti stressireaktio (ASR)
- o Traumaperäinen stressihäiriö (PTSD)
- o Mielialahäiriöt, erit. masennus
- o Ahdistuneisuus
- o Päihdeongelmat
- o Itsemurha-ajatukset ja -yritykset
- o Itsetuhoinen käytös, kuten viiltely
- o Univaikeudet
- o Paniikkikohtaukset

Riitta Ylikomi 30.11.2012

- o Pelot
 - o Itsesyytökset, häpeä
 - o Itsetunnon heikkeneminen
 - o Seksuaalielämän vaikeudet
 - o Riskikäyttäytymisen lisääntyminen
 - o Psykoseksuaalisen kehityksen häiriintyminen, jos uhri on lapsi tai nuori
- Oireet liittyvät usein tavalla tai toisella psyykkisen integraatiokyvyn heikkenemiseen trauman seurauksena -
dissosiaatio.
- Oireiden taustalla on mm. ylivoimaisen tuskallisia tunteita ja hallitsemattomia kehon traumaperäisiä reaktioita.

Fyysiset seuraukset

- ▶ Vammat
- ▶ Sukupuolitaudit
- ▶ Raskaus
- ▶ Suurentunut somaattisten sairauksien riski (erit. gynekologiset vaivat)
- ▶ Ruumiinkuvan muutokset
- ▶ Tulkinnat ruumiillisista ja psyykkisistä tuntemuksista voivat vääristyä/sekoittua
- ▶ Traumaperäiset neurofysiologiset muutokset, kuten elimistön kortisolitasoa säätelevän HPA-akselin häiriintyminen ja sen myötä tunne-elämän ja elimistön säätelyn häiriöt ja kuormitus

Sosiaaliset seuraukset

- Läheisyyden välttäminen
- Epäluottamus
- Pelot
- Huonommuuden tunteet
- Vaikeus pitää puoliaan vs. vaikeus hallita aggressioita
- Miesten viha ja / tai pelko
- Naisten viha ja / tai pelko
- Jännitys
- Eristäytyminen
- Vaikeudet vanhemmuudessa

Muutokset elämän olosuhteissa

- Asuinpaikan vaihto
- Koulun vaihto
- Harrastuksen/harrastuspiirin muutos
- Sosiaalisen verkoston muuttuminen
- Perhe-elämän muutokset
- Vaikutukset työ- ja opiskelukykyyn
- Muut vaikutukset
 - Välttelyoireet voivat vaikeuttaa monia toimintoja ja muuttaa elämän olosuhteita lukemattomin tavoin

30.11.2012

Mikä auttaa toipumaan?

- Läheisten tuki ja huolenpito
- Puhuminen, tapahtuneen läpikäyminen
- Perustarpeista huolehtiminen
- Liikunta ja muut keinot rentouttaa ja rauhoittaa stressireaktiota
- Auttajien asianmukainen ja osaava suhtautuminen
- Selkeät hoito- ja auttamispolut, epäselvyyden ja hämäryyden minimoiminen

- Oikeuden saaminen
- Myös aikaa tarvitaan!
- Ammatillinen kriisi- ja traumahoito yleensä tarpeen

Traumahoidon kolme vaihetta (mm. Courtois, Herman, van der Haart)

- Vakauttaminen
 - Fyysisten ja psyykkisten oireiden hoito
 - Itsestä huolehtiminen
 - Ihmissuhteet
 - Oirevalistus ja oireiden hallinta
 - Luottamus
- Altistus
 - Tapahtumamuistot
 - Aistimukset, ajatukset, tunteet, tulkinnat
- Integraatio
 - Ehjä kertomus
 - Tapahtuneen yhdistäminen elämäkertaan
 - (Uudet) merkitykset

Lähteitä

- O.Kontula & I.Lottes (toim) Seksuaaliterveys Suomessa. Tamm, 2000.
- Traumaperäiset stressireaktiot ja -häiriöt, Käypähoito-suositus, 2009. Lääkäriseura Duodecim ja Suomen psykiatriyhdistys ry.
- Ylikomi & Punamäki (2007). Raiskaustrauma II: Raiskauksen uhrin psyykinen akuuttiapu ja hoitopolun rakentaminen. Suomen lääkärilehti 9 vsk 62.
- Ylikomi & Punamäki (2007). Raiskaustrauma I: Raiskauksen kokeminen altistaa psyykkisille ongelmille. Suomen lääkärilehti 8 vsk 62.